

Також важливу роль у процесі навчання відіграють естетичні аспекти взаємовідносин викладачів і здобувачів освіти. Охайний зовнішній вигляд, правильна зрозуміла мова, послідовність викладення матеріалу, тактовність і коректність під час спілкування додають авторитету викладачу серед здобувачів освіти й колег і тим самим підвищують ефективність навчання.

Висновки

1. Якість і ефективність підготовки майбутніх іноземних фахівців залежить від наявності, гармонійного поєднання й раціонального застосування навчально-матеріальних, гігієнічних, морально-психологічних і естетичних умов проведення навчального процесу в закладі вищої освіти.

2. Об'єктивізація оцінювання знань іноземних здобувачів вищої освіти за комплексного застосування різноманітних критеріїв, з урахуванням їхньої різної значимості сприяє підвищенню якості фахової підготовки й підвищенню престижу навчального закладу на міжнародному рівні.

Список використаної літератури

1. Люлька О.М. Підвищення якості освіти у медичному вузі / Люлька О.М., Ляховський В.І., Дудченко М.О. та ін. // Зб. наукових праць "Аспекти дослідження іноземних мов і лінгвометодичні основи викладання". Вип. 17. – Полтава, 2016. – С. 41-43.
2. Люлька О.М. Самостійна робота студентів – невід'ємна частина практичної підготовки студентів / Люлька О.М., Ляховський В.І., Дудченко М.О. та ін. // Матеріали X ювіл. Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю "Кредитно-модульна система організації навчального процесу". Ч. 2. – Тернопіль, 2013. – С. 202-203.
3. Люлька О.М. Шляхи підвищення рівня практичної підготовки студентів під час вивчення хірургії / Люлька О.М., Ляховський В.І., Немченко І.І. та ін. // Матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю «Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні» (21 березня 2019 р.). – Полтава, 2019. – С.137-138.

РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ШКІРНИХ І ВЕНЕРИЧНИХ ХВОРОБ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Васильєва К.В., Ємченко Я.О., Безега О.В.

Українська медична стоматологічна академія

Період кінця XX і початку XXI століття характеризується глибокими змінами освітніх систем. У сучасному світі вирішальним фактором розвитку суспільства стають інформаційні технології. Розвиток нових інформаційних технологій істотно впливає на сферу освітньої діяльності, сприяє появі дистанційного навчання. В епідеміологічно важкій ситуації у світі та в Україні дистанційне навчання дає змогу здійснювати безперервне навчання. Однак у звичайному житті дистанційне навчання не може підмінити класичну систему навчання.

Ключові слова: медична освіта, дистанційне навчання, дистанційна освіта, Інтернет, сучасні комунікаційні технології, заняття, шкірні та венеричні хвороби.

The period of the late XX – early XXI centuries characterized by profound changes in educational systems. In the modern world, information technology is becoming a decisive factor in the development of society. The development of new information technologies has significantly influenced on the field of educational activities, contributed to the emergence of distance learning. In an epidemiologically difficult situation in the world and in Ukraine, distance learning allows for continuous learning. However, in everyday life, distance learning cannot replace the classical learning system.

Key words: medical education, distance learning, distance education, Internet, modern communication technologies, lesson, Dermatovenereology.

Період кінця XX і початку XXI ст. характеризується глибокими змінами освітніх систем, серед яких – зміна цільової орієнтації, рівневої організації навчального процесу, перехід до розробки й застосування нових інтегральних методологічних підходів і дидактичних принципів при відборі, структуруванні й проектуванні змісту навчання [2;11].

Реалізація таких змін у практиці навчання медичних кадрів передбачає не тільки зміни в змісті програм, а і використання інноваційних методик, форм і методів навчання, що дозволяють забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців, які відповідають сучасним запитам охорони здоров'я [3;4;8].

У сучасному світі вирішальним фактором розвитку суспільства стають інформаційні технології. Розвиток нових інформаційних технологій істотно впливає на сферу освітньої діяльності й сприяє появі нової форми навчання – дистанційної освіти, яку називають «освітньою системою XXI століття» [6;9]. В Україні дистанційне навчання активно впроваджується з 2002 року. Натепер уже в понад 42 вищих навчальних закладах України впроваджено програмну платформу MOODLE (систему управління дистанційним навчанням), яка забезпечує дистанційне навчання [3;4;8].

Під цією формою викладання розуміють спосіб реалізації процесу навчання, заснований на використанні сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють здійснювати навчання на відстані без безпосереднього, особистого контакту між викладачем і учнями [4;9]. І якщо раніше неможливо було б увести лікаря, який навчається або лікує дистанційно, то нині елементи дистанційного навчання знаходять усе ширше застосування й у медичних ЗВО [7;10].

Завдяки такій формі навчання є можливість створити єдиний інформаційно-освітній простір, що поєднує вчителя й учня через комп'ютерні та інтернет-технології, дає змогу забезпечити погодження розбіжностей між вимогами освітнього стандарту й можливостями студентів [10].

Вважають, що цей вид навчання стимулює самостійну роботу й формує навички самоосвіти; розвиває мобільність і відповідальність, які необхідні фахівцям, затребуваним на ринку праці; відкриває нові можливості

для творчого самовираження, адже дистанційна форма робить процес навчання більш творчим та індивідуальним; дозволяє формувати глибші знання, оскільки студент вивчає навчальний матеріал у зручний час; зменшується нервозність під час заліку чи іспиту, тому що електронне листування з викладачем може вестися в міру необхідності студента або викладача [1;5;6].

На сьогодні технології дистанційної освіти, які використовуються під час навчання, можна розділити на три великі категорії: неінтерактивні (друковані матеріали, аудіо-, відеоносії); засоби комп'ютерного навчання (електронні підручники, комп'ютерне тестування, інтерактивні мультимедійні презентації); відеоконференції – розвинуті засоби телекомунікації аудіо-, відеоканалами й комп'ютерними мережами [6;9;10].

Застосовують кілька форм занять дистанційного навчання через комп'ютерні телекомунікації: веб-заняття (веб-форуми, дистанційні уроки, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми); чат- заняття (застосування чат-технологій); телеконференції [3; 5].

У 2020 році через пандемію CoViD-19 на дистанційну освіту було зроблено величезну ставку, бо в умовах постійного погіршення епідеміологічної обстановки й уведення карантинних обмежень це, практично, єдиний вихід задля безперервного навчання. На кафедрі шкірних та венеричних хвороб Української медичної стоматологічної академії дистанційне навчання є продовженням очної освіти студентів у зв'язку з важкою епідеміологічною ситуацією в країні й у нашому місті.

Найбільш новою формою дистанційного навчання на кафедрі є впровадження в навчальний процес телеконференцій, онлайн-лекцій і практичних занять на платформах Zoom, Google classroom, Google meet, Microsoft Teams та ін.

Завдяки таким видам навчання є можливість освоєння нових знань із дерматовенерології. Серед переваг використання цієї форми інформаційних технологій у навчальному процесі – можливість організації горизонтальних (учень – учень) і вертикальних (учень – викладач, хворий – лікар) комунікацій у онлайн-режимі з певної теми студентам однієї групи. Це дає можливість з'ясувати глибину й обсяг знань усіх учасників конференції (якість доповідей, чіткість формулювання, уміння ставити запитання і правильно відповідати на них) і об'єктивніше оцінити володіння спеціальними термінами й навчальним матеріалом із дисципліни кожного студента окремо. З переваг дистанційного навчання підкреслимо доступність (можливість навчання віддалено від місця навчання) і гнучкість (студенти можуть працювати в будь-який вільний час), а також можливість покращення навичок користування інформаційними ресурсами глобальної мережі.

Однак, на практиці застосування цієї форми навчання на заняттях потребує чимало зусиль із боку викладачів і студентів. Необхідно якісно й детально спланувати діяльність студентів (постановка завдань, цілей); розробити і створити навчальні матеріали (бажано більш цікаві й інформативні, ніж звичайні); організувати взаємодію між студентом і викладачем, між студентом і навчальним матеріалом; організувати онлайн-зв'язок зі студентами; а головне – прагнення до самостійної пізнавальної діяльності самих студентів.

Однією з проблем, які виникли при вивченні дисципліни, було «завантаження» студентами з Інтернету готових, не завжди якісних рефератів, історій хвороб, переписаних поганим почерком. Доступність, постійне розширення бази цих робіт, відсутність контролю за якістю цієї інформації, небажання студентів «напружуватись» істотно знижують ефективність навчального процесу, переводять його з творчої площини в рутинну, механічну.

Негативний вплив на свідомість ситуації з епідемією призводить до надмірної втомлюваності, втрати уваги й концентрації студентів, до роздратованості й відчуття безвиході у викладачів. Ускладнює навчальний процес і недостатня комп'ютерна компетенція студентів, викладачів; відсутність сучасного персонального комп'ютера і потужного Інтернету (відсутність вебкамер, повільний Інтернет). Якісний результат такої форми навчання можливий тільки за інтерактивної взаємодії, співпраці викладача і студента [10;12]. Натомість часто студенти вважають, що якісні роботи й відповіді потрібні лише викладачам.

Дистанційне навчання – дуже цікавий метод, однак він не може підмінити класичну форму навчання. Є знання всередині предметної галузі, які можна ефективно передавати за допомогою комп'ютерних засобів. Але разом із тим частину знань можна передати тільки в традиційній системі навчання.

Тут важливий не стільки спосіб передачі інформації, скільки форма подачі знань, їхня емоційна забарвленість. І головне: обов'язковою умовою успішного процесу застосування електронних ресурсів і дистанційного навчання в цілому є наявність стійких мотивацій. Кожен студент має чітко уявляти, що він вступив до медичного вишу, аби стати висококваліфікованим фахівцем, усебічно розвиненою особистістю, проводити в життя все нове, передове.

Список використаної літератури

1. Ахмад І.М. Навчання в дистанційній і змішаній формі студентів ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1067>.
2. Бодрова Е.В. Кризис системы образования. Поиск новой парадигмы образования на рубеже XX - XXI веков // официальный сайт Московского Гуманитарного Университета [Электронный ресурс] / Е.В. Бодрова, С.Б. Никитина – Режим доступа: <http://www.mosqu.ru/nauchnaya/publications/2009/professor.ru/Bodrova&Nikitina.pdf>
3. Вишнівський В.В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: посібник / Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Лльїн О.О. – К., 2014. – 147 с.
4. Воронкін О.С. Організація дистанційних технологій навчання на основі комп'ютерних інформаційних систем ВНЗ України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/vsunud/2009-6E/09vosnzu.htm>.
5. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності / Освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/>. – Назва з екрана.
6. Долинський Є.В. Дистанційне навчання – одна з прогресивних форм підготовки фахівців / Є.В. Долинський // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Вип.42 / За заг. ред. проф. Матвієнко О.В. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2010. – С. 202-207.
7. Дудченко М.О. Інтеграція медичної освіти зі світовим і європейським освітнім простором – невід'ємна складова якісної підготовки медичних кадрів / М.О. Дудченко, К.В. Васильєва, Л.Ю. Левченко // Європейський вибір – невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матеріали навч.-метод. конф. – Полтава, 2013. – С.57-59.
8. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К.: КПІ, 2000. – 12 с.

9. Осадчий В.В. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи / В.В. Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика : збірник наук. праць. – К. : Видавництво П/П «ЕКМО», 2009. – Вип. 2. – С.190-207.
10. Попова І.Б. Сучасні технології в навчальному процесі під час вивчення шкірних і венеричних хвороб / І.Б. Попова, М.О. Дудченко, А.Ф. Артеменко // Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2014. – С.172-173.
11. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Назва з екрана.
12. Рязанцева О. В. Уміння викладача дистанційної системи освіти, необхідні для успішної комунікативної взаємодії з учасниками навчального процесу / О.В. Рязанцева // Молодий вчений. – 2016. – № 12.1 (40). – С. 531-534.

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

Вечерок О.М., Трусова Л.В., Скальська С.А.

Українська медична стоматологічна академія

Проаналізовано роль невербальних засобів спілкування в процесі міжкультурної комунікації. Розглядаються складники невербальної комунікації (міміка, пантоміміка, жести, інтонація) і розбіжності їх трактування в різних національних культурах.

Ключові слова: невербальне спілкування, міжкультурна комунікація, мультикультурний простір, толерантність.

The paper is devoted to the analysis of the role of nonverbal means of communication in the process of intercultural communication. The components of nonverbal communication (facial expressions, pantomime, gestures, intonation) and differences in their interpretation in different national cultures are considered.

Key words: nonverbal communication, intercultural communication, multicultural space, tolerance.

Міжкультурна комунікація – галузь науки, яка вивчає особливості вербального й невербального спілкування людей, що належать до різних національних і мовно-культурних спільнот. Намагаючись якомога повніше дослідити всі аспекти міжкультурної комунікації, не можна оминати такого важливого аспекту, як невербальний складник. Невербальні символи, які позитивно оцінюються й сприймаються однією культурою, можуть мати негативну інтерпретацію й оцінку в носіїв іншої культури [3]. У сучасному мультикультурному просторі незнання етнокультурних особливостей і вербальної, і невербальної комунікації негативно впливає на процес спілкування, призводить до стереотипного сприйняття носіїв інших культур, спричиняє помилки в комунікативній поведінці індивідів. Часто один незрозумілий чи просто необачний жест може призвести до виникнення гострих міжнаціональних конфліктів. Є також загроза проявів нетолерантності, принципового неприйняття й неповаги окремими людьми чи національними спільнотами різниці норм і цінностей «своєї» й «чужої» культури. Отже, розуміння й толерантне ставлення до особливостей невербальної комунікації, притаманних різним національним культурам, є необхідною складовою успішного комунікативного процесу.

Слід зазначити, що міміка, жести й різноманітні рухи тіла здавна привертала увагу вчених різних галузей знань. Проте невербальні засоби комунікації почали особливо інтенсивно вивчатися лише наприкінці 50-х років ХХ ст. Якщо раніше і в теоретичному, і в практичному аспекті невербальній комунікації відводилася допоміжна, другорядна роль, порівняно з вербальною, то за останні десятиріччя інтерес різних наук (лінгвістики, педагогіки, психології, соціології) до вивчення саме цього виду спілкування дедалі зростає. Невербальна, або несловесна комунікація – це система знаків, що використовуються в процесі спілкування й відрізняються своїми засобами й формою виявлення [5].

Невербальне спілкування відбувається, як правило, неусвідомлено. Хоча люди певним чином контролюють своє мовлення, шляхом аналізу міміки, жестів, інтонації можна оцінити відповідність, щирість мовної інформації [4]. Одним із важливих параметрів, що характеризують невербальну комунікацію, є міжособистісний простір – дистанція, яка встановлюється в процесі безпосереднього спілкування між людьми. Чим тісніші стосунки між людьми, тим коротша просторова дистанція між ними в процесі спілкування. Ця дистанція залежить від національних еталонів поведінки, соціального статусу, віку, психологічних особливостей. Надто близька, як і віддалена, дистанція негативно відбивається на ефекті спілкування.

Під час спілкування інформативну функцію виконують експресивні реакції, до яких належать міміка, пантоміміка, жести, інтонація голосу. Вони характеризують інтенсивність прояву переживань людини. Характерною ознакою міміки (експресивних рухів м'язів обличчя) є її універсальність та специфічність для вираження різних емоцій. Інтерпретація емоцій пов'язана з подвійною природою міміки. З одного боку, міміка зумовлена природженими факторами відображення універсальних емоцій на обличчі, таких як жах, радість, біль. Вони зрозумілі людям різних культур. З іншого – міміка залежить від особливостей певної соціальної культури, конкретних норм, еталонів [4]. Національні, етнічні, культурні стандарти відбиваються на мімічних реакціях, зумовлюють певну форму їх. Посмішка означає позитивне ставлення до іншої людини, сльози – універсальна ознака скорботи, однак форма прояву цих реакцій (коли, як довго слід посміхатися чи плакати) залежить від національних і соціокультурних особливостей.

Жести, міміка, інтонація допомагають людині, яка говорить, зосередити увагу співрозмовника, виразити своє емоційне ставлення до інформації, яку вона передає. Незважаючи на те, якими є невербальні повідомлення, ефект вони можуть мати колосальний. Найбільш значущими, безперечно, є жести.

Набір жестів, які застосовує людина в спілкуванні, дуже різноманітний. Загальні з них такі: